

Laste ja noorte riskikäitumise ning vaimse tervisega seotud **riski- ja kaitsetegurid** 2022. a Hooliva Kogukonna Noorteuuringu põhjal

Uuringu taust

Mitmed lapsed ja noori mõjutavad negatiivsed tagajärjed (sh sõltuvusainete tarvitamine, vägivald, kuritegevus, vaimse tervise probleemid jm) on seotud sarnaste riski- ja kaitseteguritega.

Hooliva Kogukonna Noorteuring on kohalikule tasandile mõeldud laiapõhjaline riski- ja kaitsetegureid ning nendega seotud tagajärgi mõõtev küsimustik. Küsimustik põhineb USAs arendatud ja nüüdseks ka mitmes teises riigis kasutataval Communities That Care noorteküsimustikul (Communities That Care Youth Survey, CTCYS).

2022. aastal kohandati ning testiti küsimustikku Eestis. Piloot-uuring viidi läbi kahes vallas. Kokku osales uuringus 257 õpilast vanuses 11–19.

Ülevaate eesmärk

Ülevaade illustreerib, millised mõõdetud riski- ja kaitsetegurid prognoosivad erinevaid probleeme.

Uuringus mõõdeti

- peresuhete, kooli, kogukonna, eakaaslaste ning individuaalsete omadustega seotud riski- ja kaitsetegureid,
- noorte uimastite tarvitamist, vägivaldset ja muud riskikäitumist, ning vaimse tervise probleemide esinemist.

Kuidas jooniseid lugeda

Iga probleemi esinemist prognoosivad riski- ja kaitsetegurid on esitatud vertikaalsel joonel, mille punane osa väljendab riskitegureid (suurendavad probleemi esinemistõenäosust), ning roheline osa kaitsetegureid (vähendavad probleemi esinemistõenäosust).

Tegurite ja tagajärgede seoste uurimiseks on arvatud iga teguri ja probleemi vaheline šansside suhe (*odds ratio*). Joonistel on need suhted väljendatud numbriskaaladel 1–5+, mis väljendavad probleemi esinemise tõenäosust ühe või teise riski- või kaitseteguri olemasolu korral. Näiteks kui alkoholi tarvitamise joonisel paikneb riskitegur "Uimastite kättesaadavus" numbri 2 juures, tähendab see, et õpilased, kelle kogukonnas on uimastid lihtsamini kättesaadavad, on proovinud alkoholi kaks korda tõenäolisemalt kui õpilased, kelle kodukohas on uimastite kättesaadavus väiksem. Kaitsetegurite puhul tähendab teguri paiknemine number 2 juures, et selle teguri olemasolul on probleemi esinemise tõenäosus kaks korda väiksem.

Seega, mida kaugemal on riski- või kaitsetegur joone keskpunktist, seda suurem on selle seos probleemi esinemisega.

Kõik joonistel märgitud suhted on statistiliselt olulised. Siiski tuleks tulemuste tõlgendamisel silmas pidada, et uuringu valim oli võrdlemisi väike ning osade riski- ja kaitsetegurite skaalade sisemine usaldusväärsus osutus Eesti küsimustiku puhul madalaks.

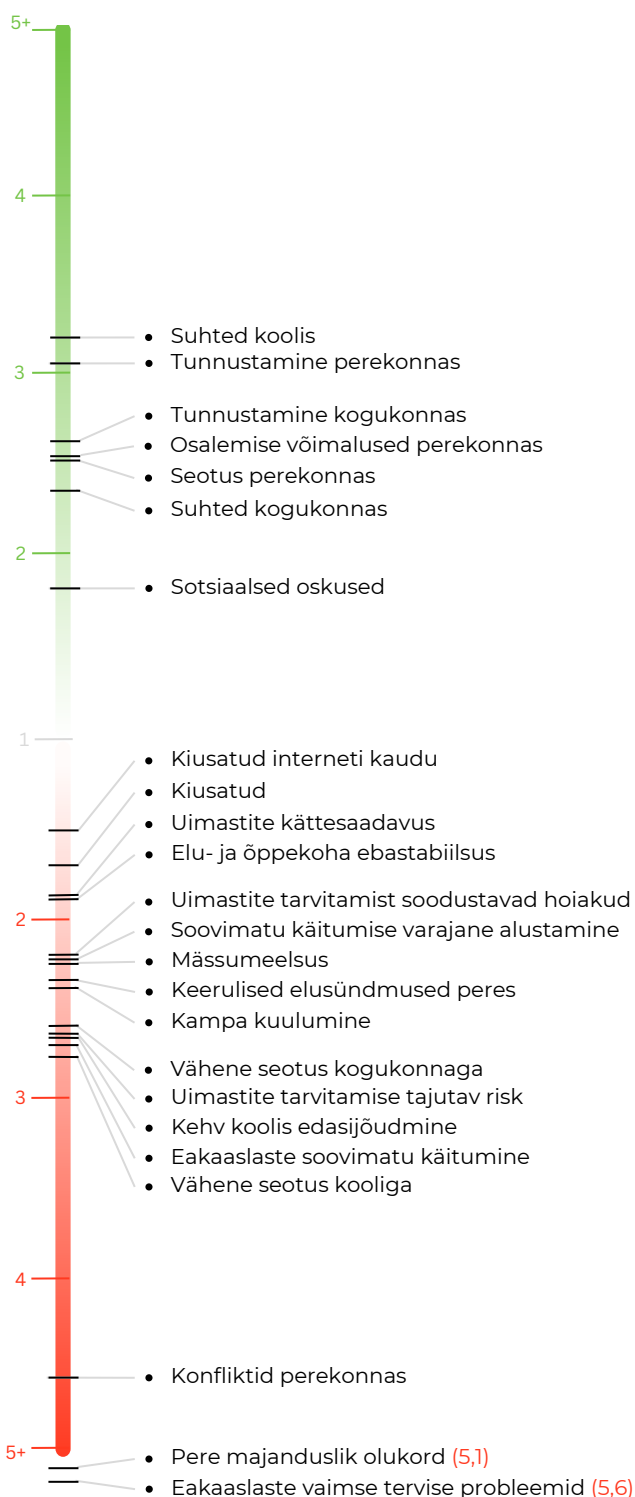

Vaimne tervis ja enesevigastamine

Vaimse tervise probleemid

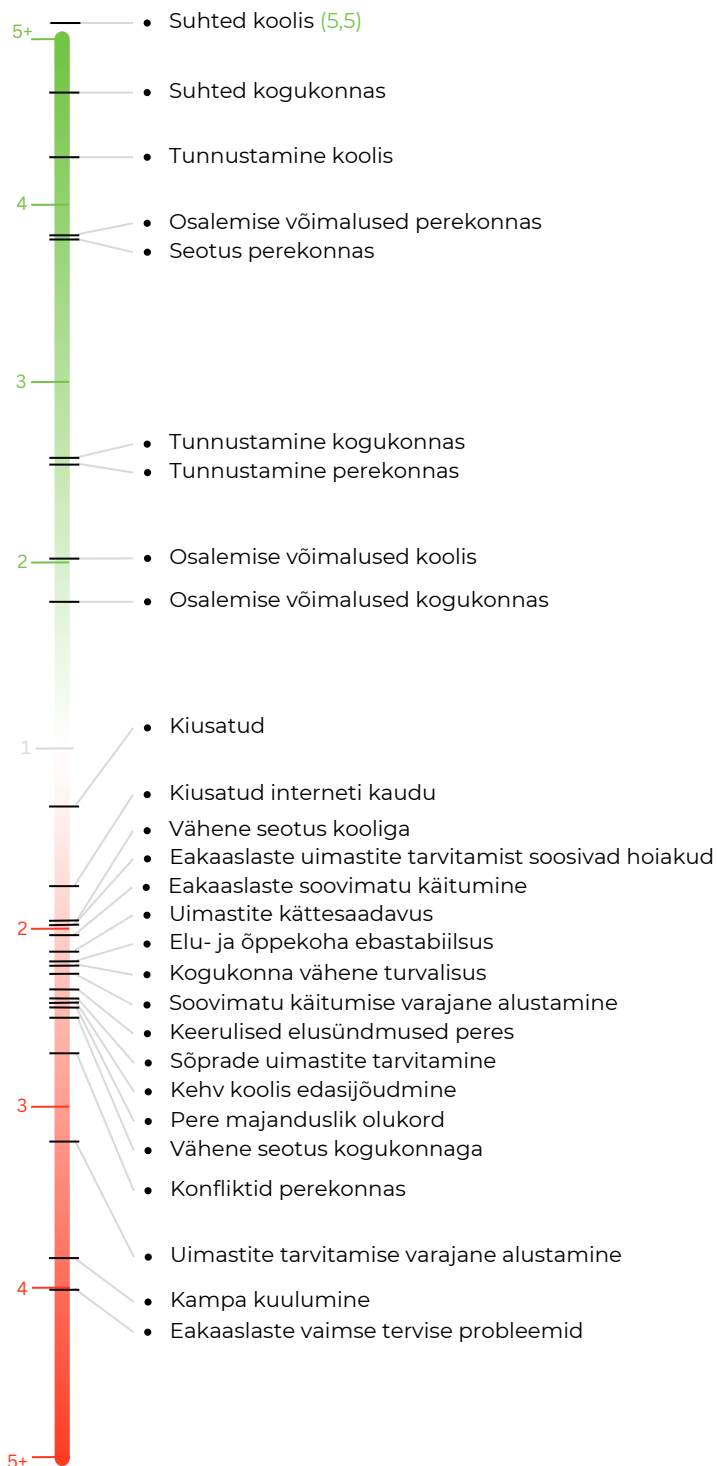
Tugevuste ja raskuste küsimustik: raskuste skaala koondskoor (emotsionaalsed, käitumisega seotud, hüperaktiivsusega seotud, ja omasugustega suhtlemise raskused)

Raskuste skaala koondskoori peetakse usaldusväärseks vaimse tervise probleemide riski näitajaks

Enesevigastamine

"Kas Sa oled kunagi tahtlikult vigastanud oma randmeid, käsivarsi või muid kehaosi (jätta arvestamata tätoveeringud, kõrvade ning muude kehaosade augustamine, uimastite süstimine)?"

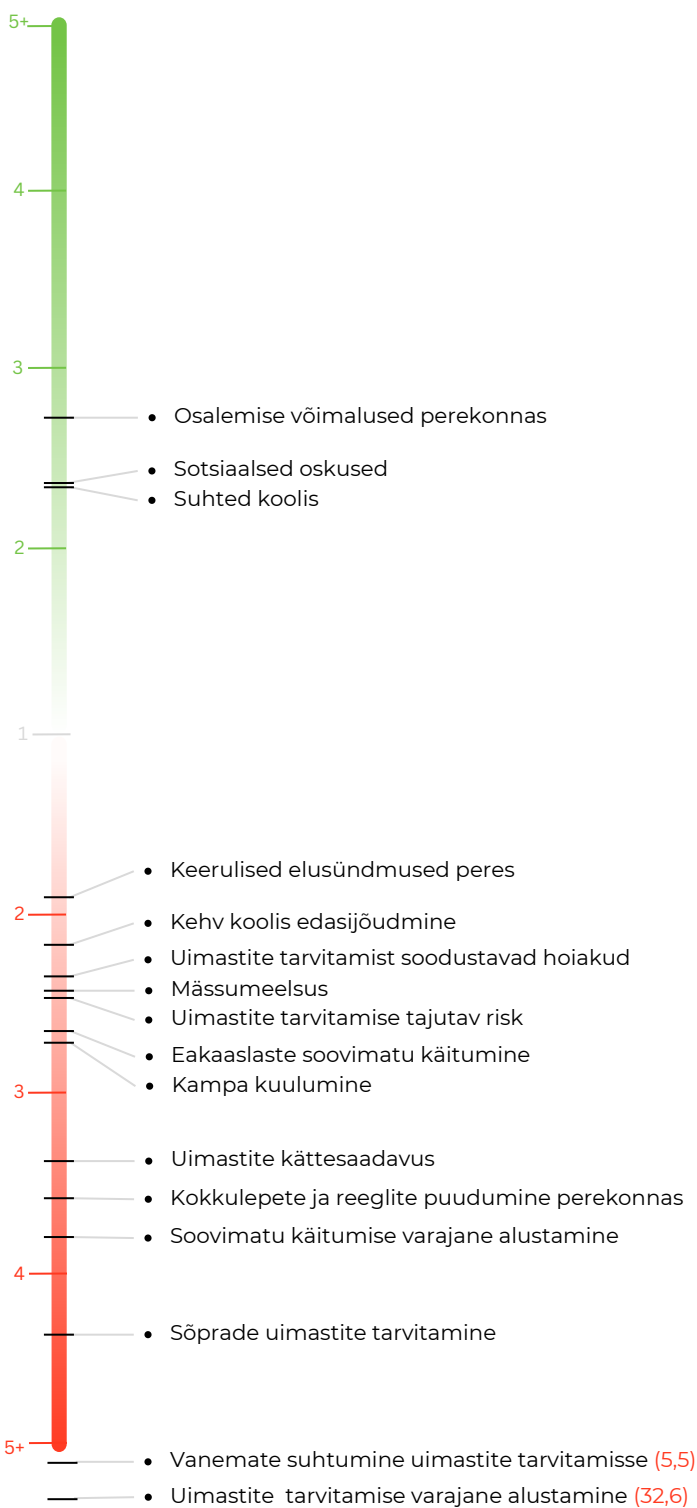

Uimastite proovimine

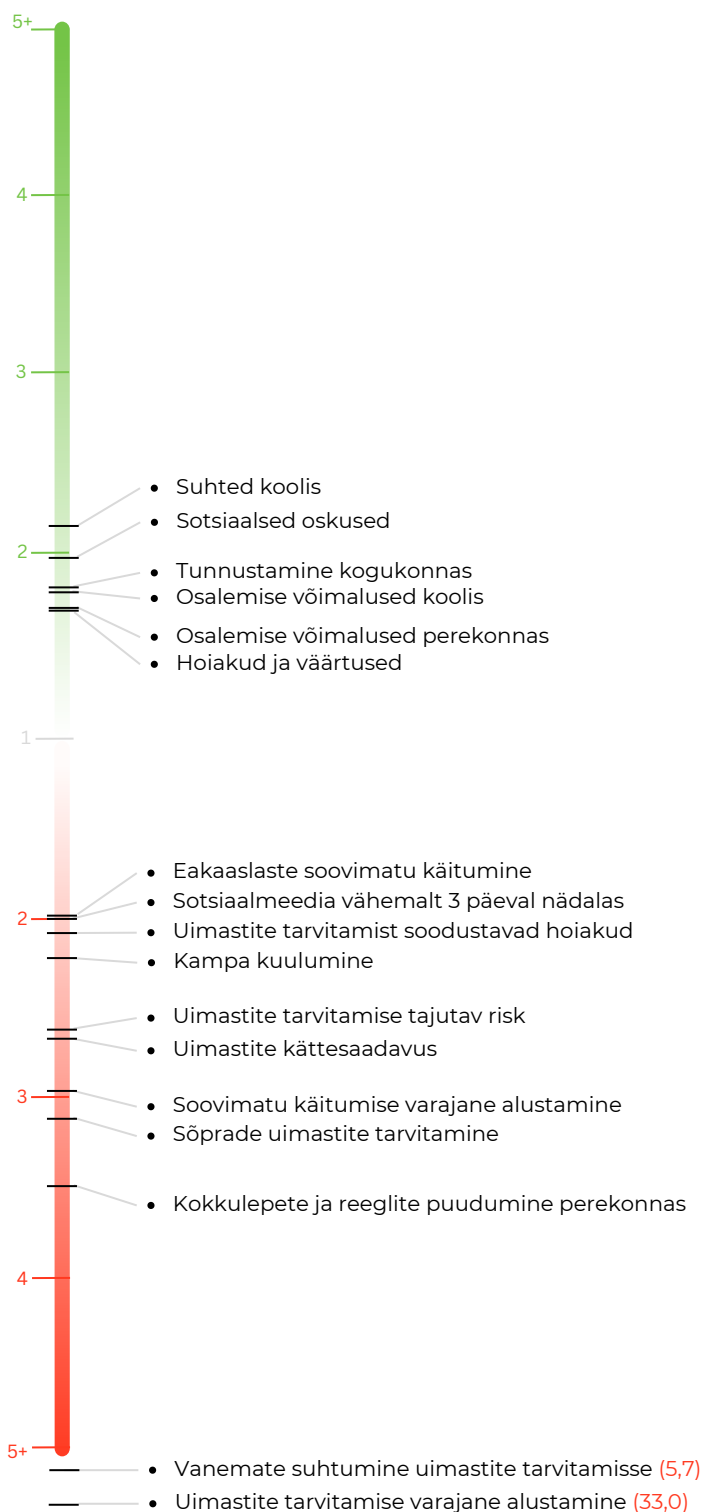
Sigaret

"Kas oled kunagi suitsetanud sigaretti (rohkem kui mahvi)?"

E-sigaret

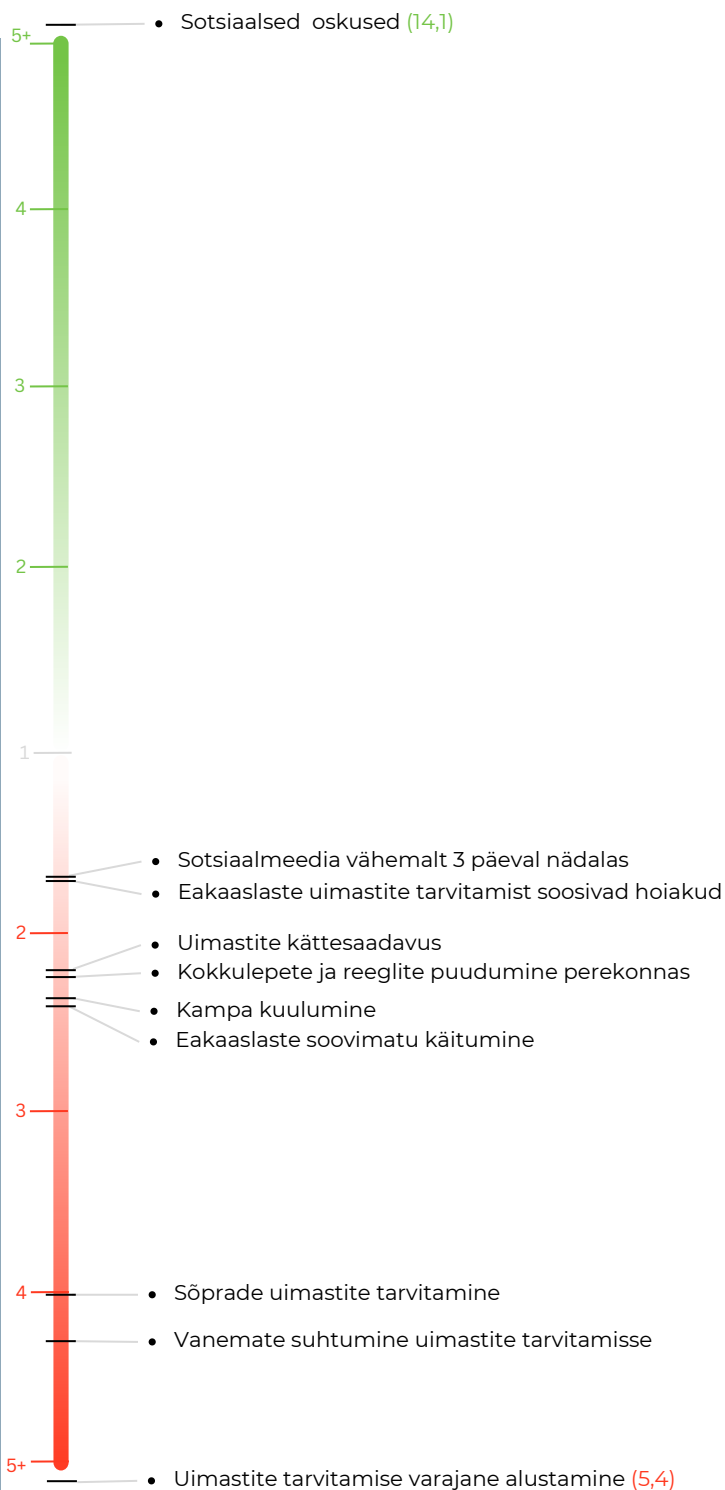
"Kas oled kunagi suitsetanud e-sigarette (veipinud)?"

Uimastite proovimine

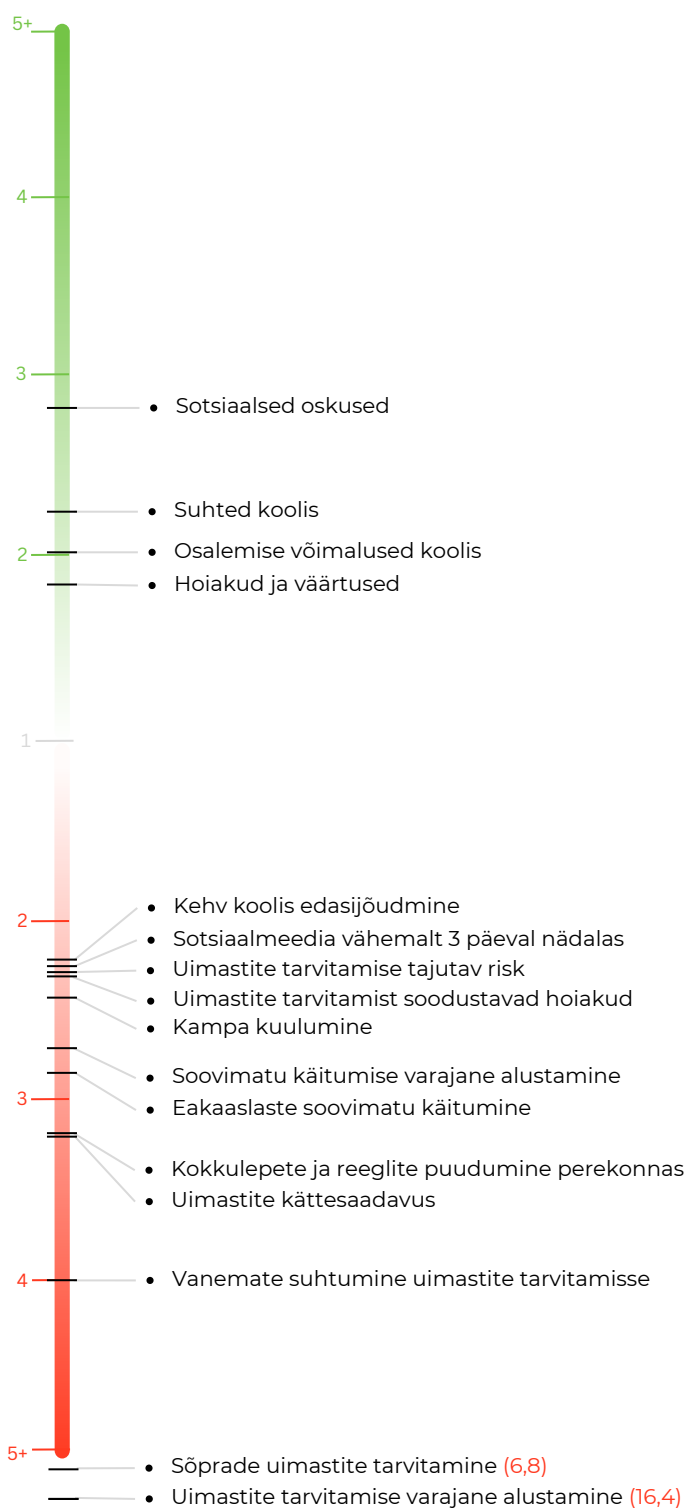
Alkohol

"Kas oled kunagi joonud rohkem kui paar lonksu õlut, veini või kanget alkoholi (näiteks viin, viski või džinn)?"

Huuletubakas/vesipiip

"Kas oled kunagi tarvitanud mokatubakat (snus) või vesipiipu?"

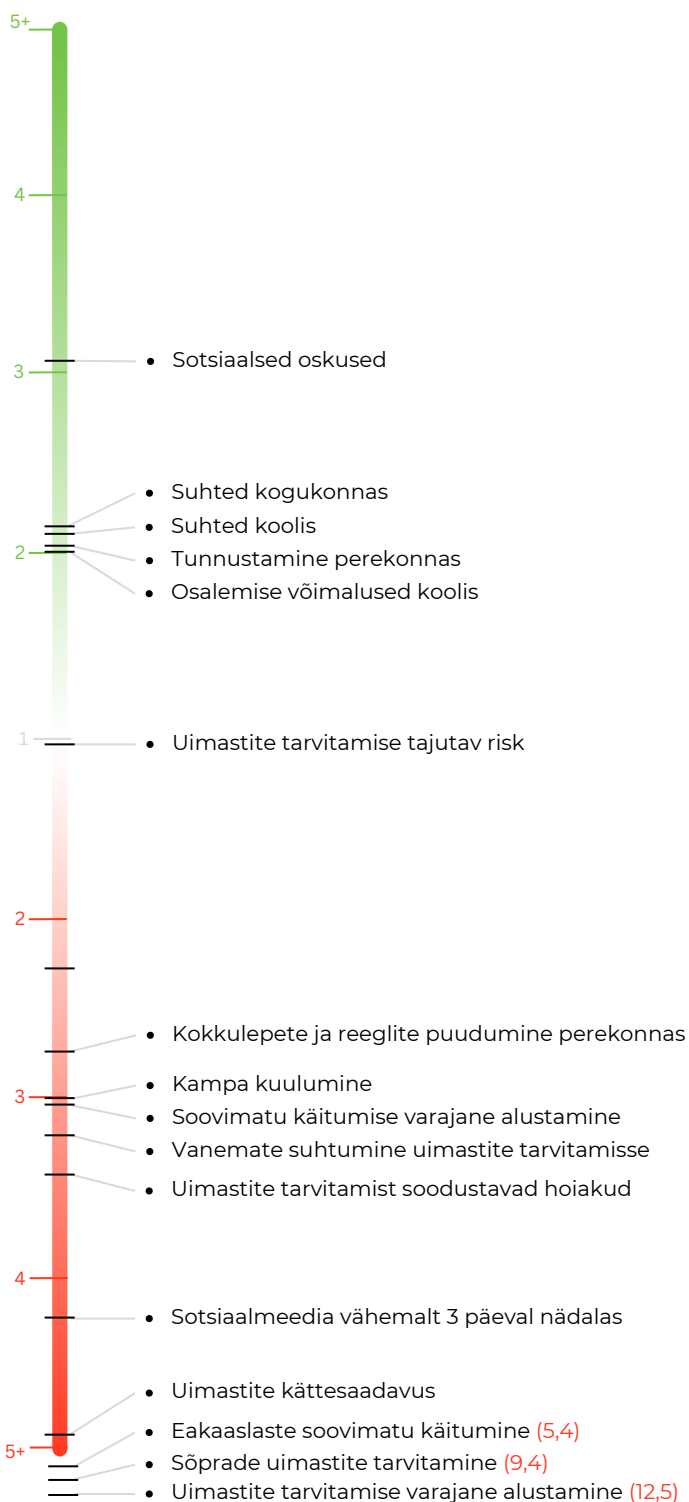

Uimastite proovimine

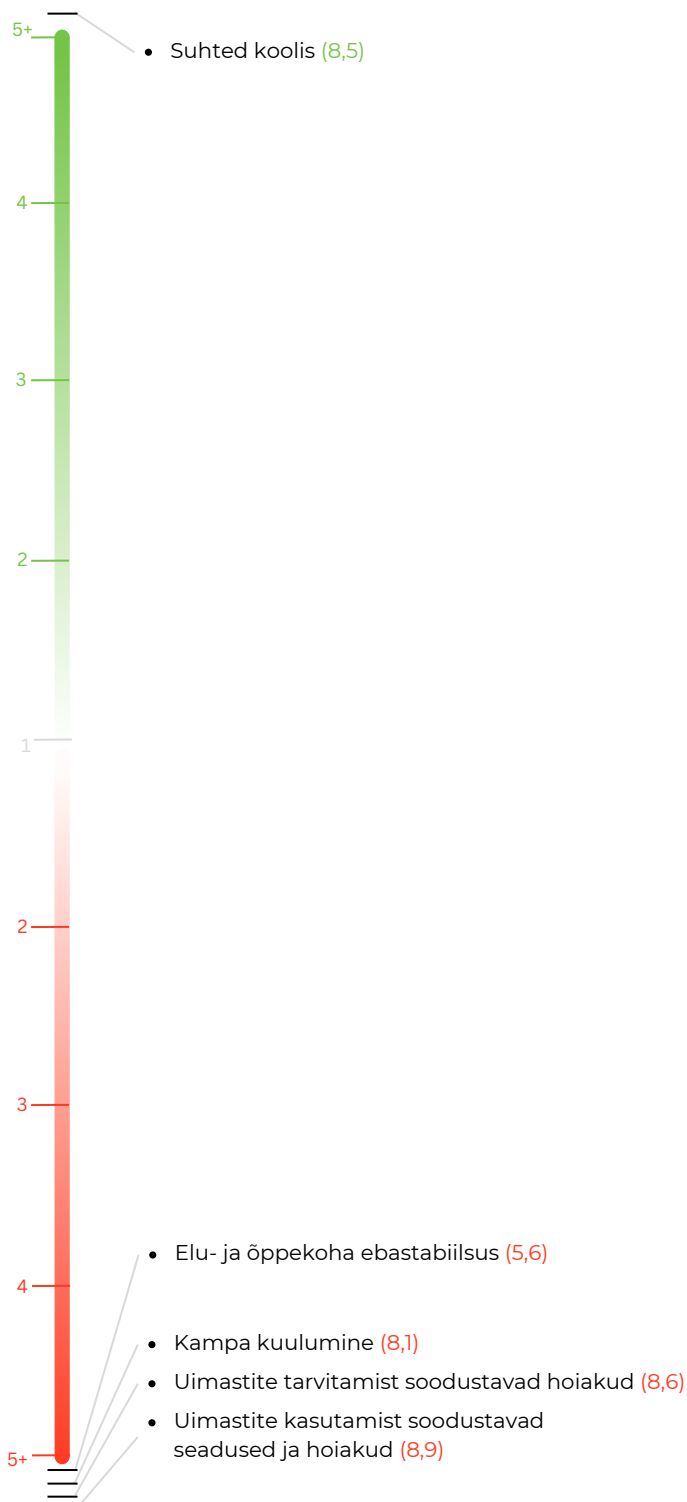
Kanep

"Kas oled kunagi tarvitanud kanepit?"

Narkootikumid

"Kas oled kunagi tarvitanud muid illegaalseid narkootikume (amfetamiini, ecstasy't vms)?"

Riskikäitumine

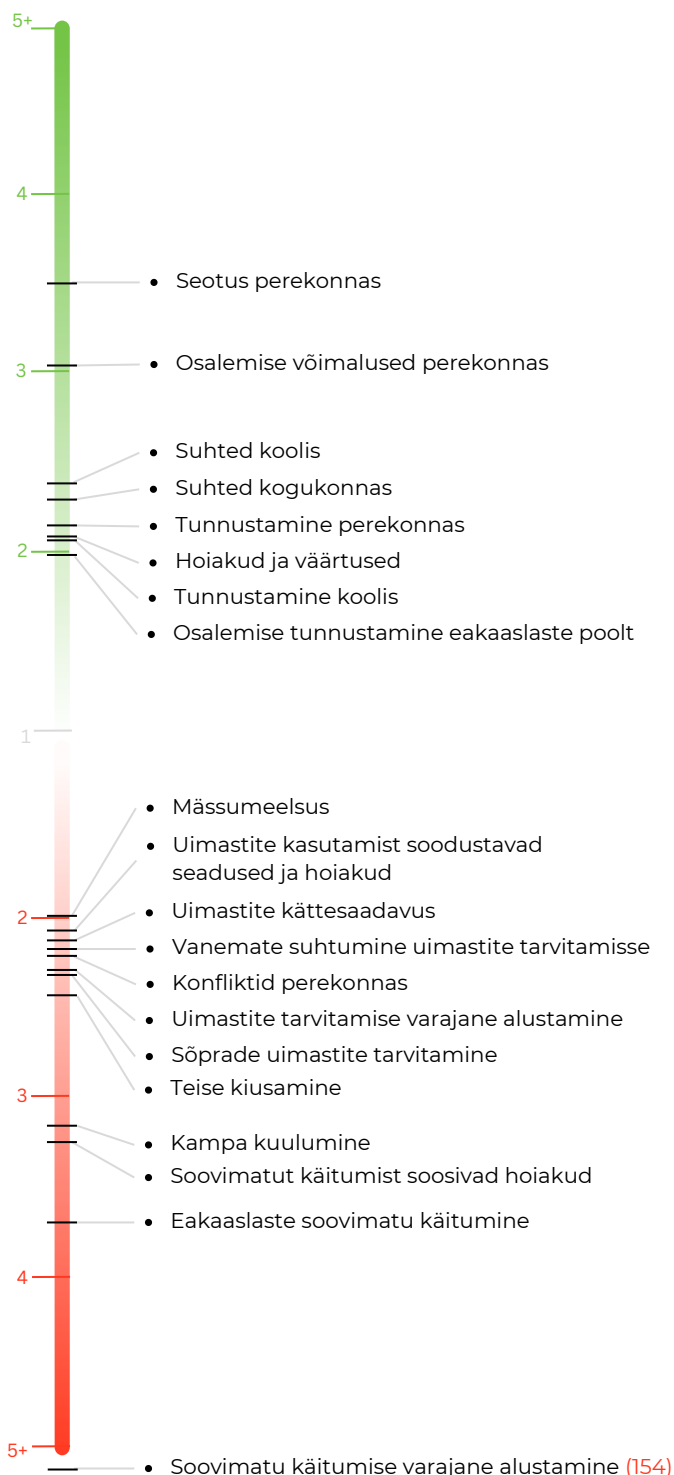
Politseile vahele jäämine

"Kas oled kunagi jäänud politseile vahele õigusrikkumise tõttu?"

Vägivald

"Kas oled kunagi rünnanud, peksnud või löönud kedagi, et talle haiget teha?"

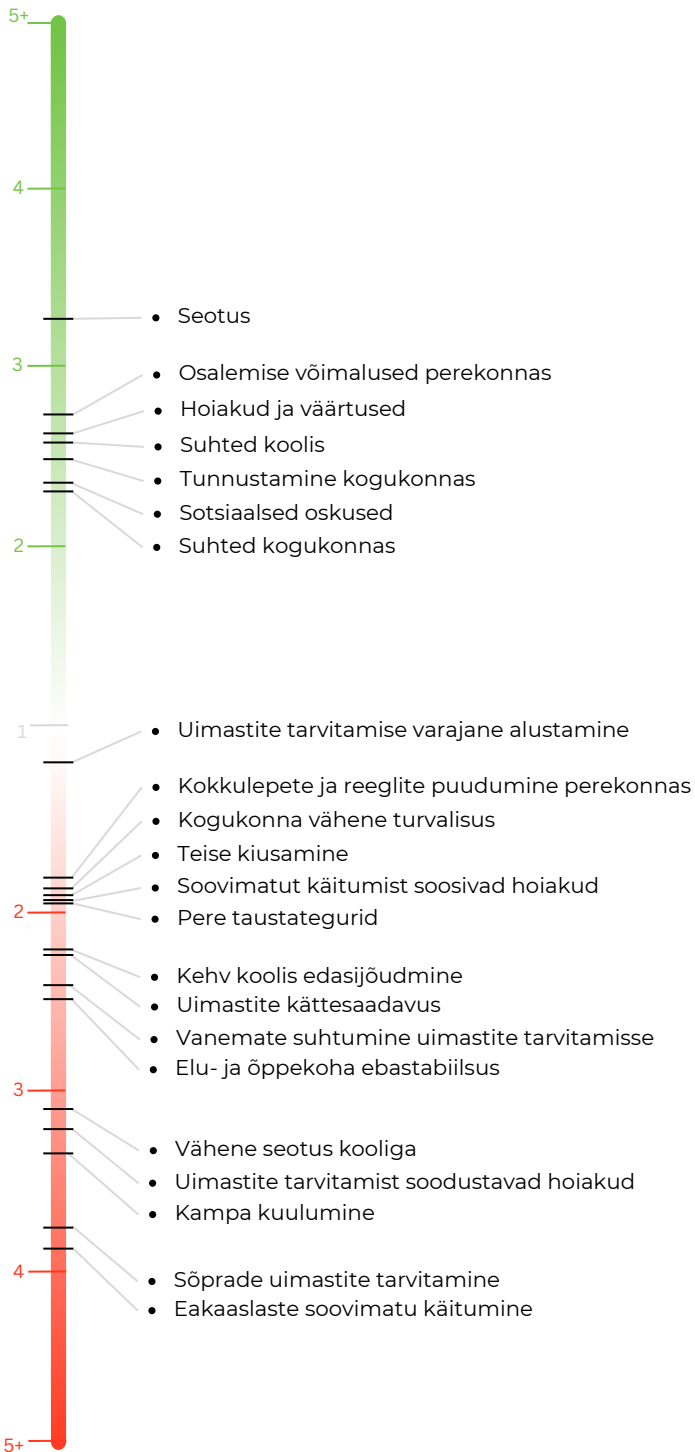

Riskikäitumine

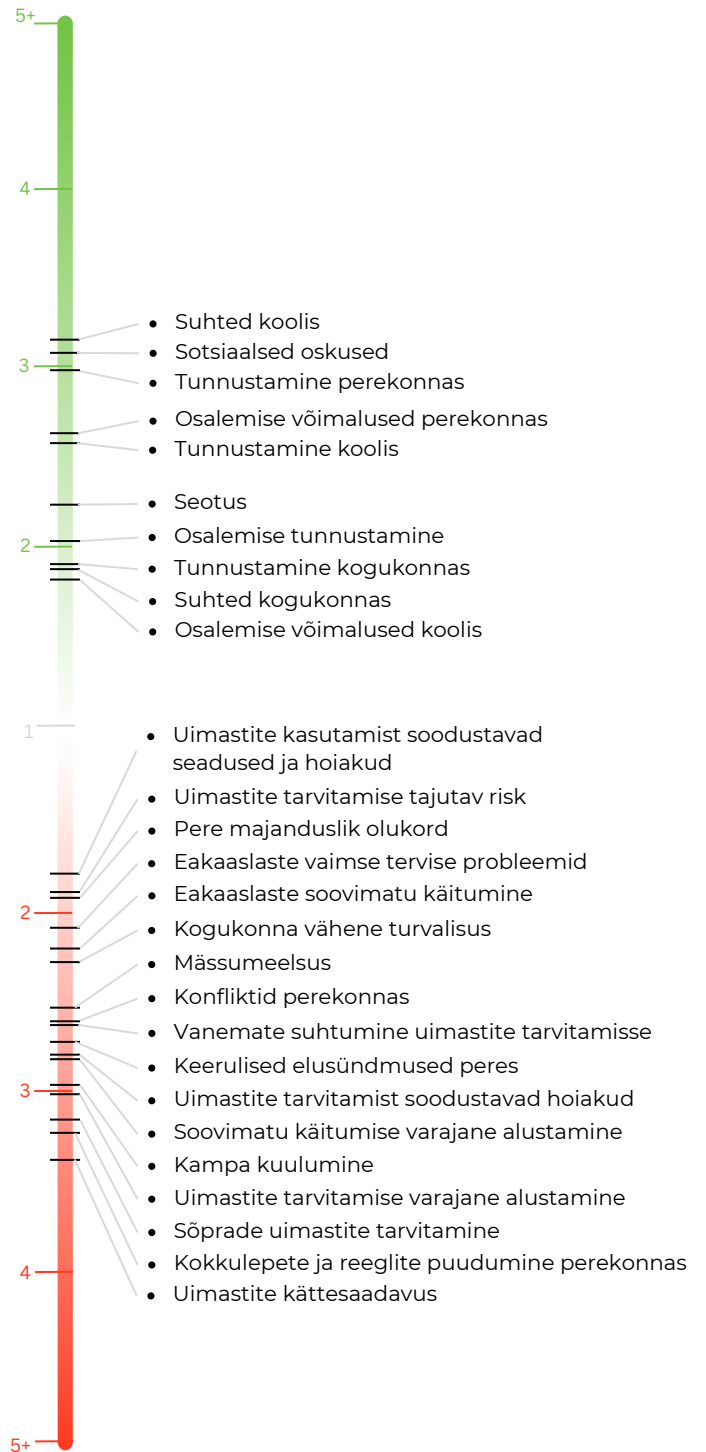
Varastamine

"Kas oled kunagi midagi varastanud?"

Joobes juhiga autos sõitmine

"Kas Sa oled elu jooksul sõitnud autos või muus sõidukis, mida juhtis joobes inimene?"

Olulisemad riski- ja kaitsetegurid – kokkuvõte

Nimetatud probleemide ennetamisel tasub ressursid suunata järgnevalt loetletud olulisemate riski- ja kaitsetegurite mõjutamisele

Vaimne tervis ja enesevigastamine

RISKITEGURID

- Konfliktid perekonnas
- Pere majanduslik olukord
- Sõprade vaimse tervise probleemid
- Vähene seotus kogukonna ja kooliga
- Kampa kuulumine

KAITSETEGURID

- Suhted koolis
- Suhted kogukonnas
- Seotus perekonnas
- Tunnustamine perekonnas, koolis ja kogukonnas
- Osalemise võimalused perekonnas

Uimastite proovimine

RISKITEGURID

- Uimastite tarvitamise varajane alustamine
- Sõprade uimastite tarvitamine
- Vanemate uimastite tarvitamist soodustavad hoiakud
- Uimastite kättesaadavus
- Kampa kuulumine

KAITSETEGURID

- Sotsiaalsed oskused
- Suhted koolis
- Osalemise võimalused koolis
- Osalemise võimalused perekonnas
- Tunnustamine kogukonnas

Riskikäitumine

RISKITEGURID

- Soovimatu käitumise varajane alustamine
- Vanemate soovimatut käitumist soodustavad hoiakud
- Kampa kuulumine
- Vanemate uimastite tarvitamist soodustavad hoiakud
- Sõprade soovimatu käitumine

KAITSETEGURID

- Seotus perekonnas
- Suhted koolis
- Tunnustamine koolis
- Sotsiaalsed oskused
- Osalemise võimalused perekonnas